

naucz się sam

PONS

Krótką gramatyka

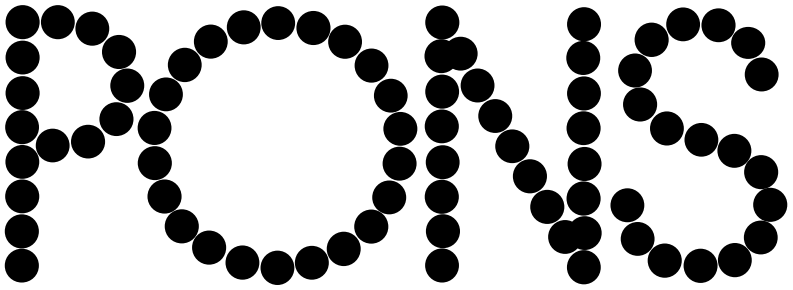
języka niemieckiego

z ćwiczeniami

Schön,
die Zeiten
zu verstehen

Krótką gramatyka języka niemieckiego z ćwiczeniami

Heike Voit
Beata Jaroszewicz

Wydawnictwo LektorKlett
Poznań

Wydawnictwo LektorKlett
ul. Polska
00-000 Poznań
tel./faks (061) 861 88 28

Tytuł oryginału: Grammatik Deutsch kurz & bündig

Grafika: Walter Uihlein

Projekt okładki:

© Ernst Klett Verlag GmbH, Stuttgart 2001

© dla wydania polskiego Wydawnictwo LektorKlett, Poznań 2005

ISBN 83

Tłumaczenie: Alina Rozynek

Opracowanie ćwiczeń: Beata Jaroszewicz

Redakcja serii: Robert Kuc

Redakcja tomu: Daria Miedziejko, Luiza Śmidowicz

Skład: studio **KO** – Jerzy Nawrot

Druk: Moś i Łuczak, Poznań

Wydanie I

Jak korzystać z „Krótkiej gramatyki języka niemieckiego”

Książka ta w zwięzły i jasny sposób przedstawia najważniejsze zagadnienia gramatyki niemieckiej. Uwzględnia również formy charakterystyczne dla języka niemieckiego w odmianie austriackiej i szwajcarskiej. Przystępnie sformułowane reguły wsparte są licznymi przykładami tłumaczonymi na język polski, a zamieszczone na zakończeniu poszczególnych rozdziałów książki *Ćwiczenia* są okazją do sprawdzenia poziomu wiedzy.

W pracy z książką pomogą Ci następujące symbole:

→ Odsyłacz do innego rozdziału książki

Wyjątki od reguły lub osobliwości gramatyczne.

Informacje dodatkowe i uzupełniające.

Najważniejsze informacje podsumowujące.

Wskazówki dotyczące zapamiętywania reguł.

Istotne różnice między językiem polskim a niemieckim.

Nie musisz kolejno czytać wszystkich rozdziałów. Jeżeli chcesz się szybko nauczyć jakiegoś aspektu gramatyki albo odświeżyć sobie w pamięci wybrane zagadnienie, wystarczy sięgnąć do odpowiedniej części książki. Spis treści i zamieszczony z tyłu indeks rzeczowy pozwolą łatwo znaleźć to, co Cię interesuje. Jeżeli nie pamiętasz znaczenia danego terminu gramatycznego, pomoże Ci zestawienie ważniejszych pojęć gramatycznych zamieszczone na końcu książki.

Życzymy miłej i owocnej nauki!

Spis treści

Wstęp	7
Głoski i litery	7
Lista znaków fonetycznych	8
1 Rodzajnik	9
1.1 Rodzajnik określony	9
1.2 Połączenie przyimka i rodzajnika określonego	10
1.3 Rodzajnik nieokreślony	11
1.4 Rodzajnik przeczący	11
1.5 Przeczenie <i>nicht</i> przy rzeczownikach z rodzajnikiem określonym	12
1.6 Użycie rodzajnika	12
1.7 Opuszczanie rodzajnika	14
Ćwiczenia	15
2 Rzeczownik	18
2.1 Rodzaj rzeczownika	19
2.2 Liczba	21
2.2.1 Liczba pojedyncza	21
2.2.2 Liczba mnoga	22
2.3 Przypadki – mianownik, dopełniacz, celownik, biernik	24
2.3.1 Typy deklinacji w liczbie pojedynczej	24
2.3.2 Tworzenie dopełniacza	27
2.4 Deklinacja w liczbie mnogiej	28
Ćwiczenia	29
3 Zaimki	32
3.1 Zaimki osobowe	33
3.2 Użycie formy grzesznościowej <i>Sie</i>	34
3.3 Użycie zaimka <i>es</i>	34
3.4 Zaimek zwrotny	35
3.5 Zaimek dzierżawczy	37
3.6 Zaimek wskazujący	40
3.7 Zaimki względne i pytajne	43
3.8 Zaimki nieokreślone	46
Ćwiczenia	51
4 Przymiotnik	54
4.1 Deklinacja przymiotnika	54
4.1.1 Przymiotnik bez rodzajnika	55
4.1.2 Przymiotnik po rodzajniku określonym	56
4.1.3 Przymiotnik po rodzajniku nieokreślonym	56
4.2 Osobliwości deklinacji	57
4.3 Rzeczowniki odprzymiotnikowe	58
4.4 Inne części mowy jako przymiotniki	58
4.5 Stopniowanie przymiotników	59
4.5.1 Wzmacnianie przymiotników	60
Ćwiczenia	61
5 Liczebniki	63
5.1 Liczebniki główne	64
5.1.1 Troszkę matematyki?	65

5.1.2	Waluty niemieckiego obszaru językowego	66
5.1.3	Liczebniki oznaczające lata	66
5.1.4	Czas zegarowy	67
5.1.5	Ułamki, wagi i miary	68
5.2	Liczebniki porządkowe	69
5.2.1	Data	71
	Ćwiczenia	72
6	Czasownik	74
6.1	Czasowniki pełnoznaczące	74
6.1.1	Czasowniki z dopełnieniem	75
6.1.2	Czasowniki zwrotne	76
6.1.3	Czasowniki osobowe i nieosobowe	76
6.1.4	Czasowniki funkcyjne	76
6.1.5	Czasowniki z przedrostkami	77
6.2	Czasowniki posiłkowe	80
6.3	Czasowniki modalne	81
6.3.1	Zaprzeczanie czasowników modalnych	83
6.4	Czasowniki o specjalnych znaczeniach	84
6.5	Bezokolicznik	85
6.5.1	Bezokolicznik bez <i>zu</i>	85
6.5.2	Bezokolicznik z <i>zu</i>	86
6.6	Imiestowy	89
6.6.1	Imiestów <i>Partizip I</i>	89
6.6.2	Imiestów <i>Partizip II</i>	89
6.7	Formy odmienne czasownika	91
6.8	Tworzenie form czasownika	91
6.8.1	Czasowniki regularne	92
6.8.2	Czasowniki nieregularne	92
6.9	Formy osobowe czasownika	93
6.9.1	Formy osobowe czasowników regularnych	94
6.9.2	Formy osobowe czasowników nieregularnych	94
6.10	Czasy	94
6.10.1	Czas teraźniejszy <i>Präsens</i>	95
6.10.2	Czas przeszły <i>Perfekt</i>	96
6.10.3	Czas przeszły <i>Präteritum</i>	99
6.10.4	Czas przeszły <i>Plusquamperfekt</i>	100
6.10.5	Czas przyszły <i>Futur I</i>	101
6.10.6	Czas przyszły <i>Futur II</i>	101
6.11	Tryby	102
6.11.1	Tryb oznajmujący	102
6.11.2	Tryby przypuszczające	103
6.11.3	Tryb przypuszczający <i>Konjunktiv I</i>	103
6.11.4	Tryb przypuszczający <i>Konjunktiv II</i>	107
6.11.5	Tryb rozkazujący	109
6.12	Strona bierna	111
	Ćwiczenia	116
7	Słowotwórstwo	127
7.1	Wyrazy pochodne	127
7.1.1	Wyrazy pochodne z przedrostkami niesamodzielnymi	128
7.1.2	Wyrazy pochodne z przedrostkami samodzielnymi	129

7.1.3	Wyrazy pochodne z przyrostkami	130
7.2	Wyrazy złożone	132
7.2.1	Części mowy wchodzące w skład wyrazów złożonych	133
	Ćwiczenia	135
8	Wyrazy nieodmienne	136
8.1	Spójniki	136
8.1.1	Spójniki współrzędne	137
8.1.2	Spójniki podrzędne	139
8.2	Przymyki	143
8.2.1	Przymyki z biernikiem	144
8.2.2	Przymyki z celownikiem	146
8.2.3	Przymyki z biernikiem i celownikiem	148
8.2.4	Przymyki z dopełniaczem	151
8.2.5	Czasowniki ze stałymi przymykami	151
8.3	Przystówek	151
8.3.1	Przystówki miejsca	153
8.3.2	Przystówki kierunku	154
8.3.3	Przystówki czasu	155
8.3.4	Przystówki modalne	157
8.3.5	Przystówki przyczyny	160
8.3.6	Przystówki zaimkowe	161
8.4	Partykuły modalne	163
	Ćwiczenia	165
9	Zdania	169
9.1	Części zdania	169
9.1.1	Podmiot w zdaniu	169
9.1.2	Orzeczenie w zdaniu	170
9.1.3	Dopełnienia w zdaniu	170
9.2	Rodzaje zdań	173
9.2.1	Zdanie główne	173
9.2.2	Zdanie oznajmujące	173
9.2.3	Przeczenie w zdaniu	174
9.2.4	Zdanie pytające	174
9.2.5	Zdanie rozkazujące	175
9.3	Połączenia zdań głównych	176
9.4	Zdania główne i poboczne	176
9.4.1	Zdania poboczne wprowadzane spójnikami	177
9.4.2	Pozycje elementów zdań pobocznych wprowadzanych spójnikami	181
9.4.3	Zdania poboczne wprowadzane przez konstrukcję <i>zu</i> + bezokolicznik	181
9.4.4	Zdania względne	182
9.4.5	Zdanie poboczne z zaimkiem pytajnym	182
	Ćwiczenia	183
10	Warianty gramatyczne standardowego języka w Niemczech, Austrii i w Szwajcarii	188
	Klucz do ćwiczeń	191
	Suplement: Czasowniki nieregularne	203
	Indeks rzeczowy	206
	Pojęcia gramatyczne	208

Wstęp

W Niemczech, Austrii i Szwajcarii mówi się po niemiecku. Te trzy kraje mają, mimo swej narodowej specyfiki, wspólny język standardowy, dla którego istnieją ustalone reguły ortograficzne, gramatyczne i fonetyczne. Nieliczne różnice gramatyczne, które dotyczą także pisanego języka standardowego poszczególnych krajów, znajdziesz w ostatnim rozdziale → rozdział 10.

Kto chce nauczyć się języka niemieckiego, musi zapoznać się z językiem standardowym. Jest to oficjalny język, który stosuje się w środowiskach masowego przekazu, dokumentach itp.: *Guten Morgen! Sie hören die Nachrichten.* Dzień dobry! Słuchają Państwo wiadomości. Osoby uczące się języka, które przebywają w obcym kraju, zauważają jednak szybko, że istnieje także nieoficjalna odmiana języka – język potoczny: *Morgen, haste schon das Neuste gehört?* Witaj, słyszałeś już najnowsze wieści?

Potoczna odmiana języka wykazuje różnice regionalne: *Ja, ick habe dat Neuste schon jehört.* (typowe dla Berlina) Tak, słyszałem już najnowsze wieści.

Głoski i litery

Alfabet niemiecki ma 26 wielkich i 26 małych liter:

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M
N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	l	m
n	o	p	q	r	s	t	u	v	w	x	y	z

Umlauty: *Ü, Ö, Ä, ä, ö, ü*, a także *ß* (w Szwajcarii zawsze pisze się *s*).

W języku niemieckim większość słów pisze się tak, jak się je wymawia, jednak istnieją wyjątki, które sprawiają kłopoty zarówno rodowitym Niemcom, jak i osobom uczącym się tego języka.

Jeśli ktoś nie jest pewny pisowni danego wyrazu, powinien sprawdzić ją w słowniku ortograficznym.

Lista znaków fonetycznych

samogłoski		spółgłoski	
głoska	słowo przykładowe	głoska	słowo przykładowe
[a]	hat	[b]	Ball
[a:]	Abend	[ç]	mich
[ɐ]	Vater	[d]	Danke
[ɛ]	sprechen	[f]	fein
[ɛ:]	zählen	[g]	geben
[e:]	gehen	[h]	Haus
[ə]	viele	[j]	ja
[ɪ]	mit	[k ^h]	Kind
[i:]	Ziel	[l]	Liebe
[ɔ]	oft	[m]	Mädchen
[o:]	Lohn	[n]	nein
[ʊ]	Mutter	[ŋ]	lang
[u:]	Fuß	[p ^h]	Paar
umlauty		[R]	warum
głoska	słowo przykładowe	[s]	missen, Maß
[œ]	können	[ʃ]	schon, Stein
[ø:]	schön	[t ^h]	Tisch
[ʏ]	füllen	[v]	wo
[y:]	fühlen	[x]	Loch
dyftongi/samogłoski podwójne		[z]	sehr
głoska	słowo przykładowe	[ʒ]	Garage
[aɪ]	bei	[ts]	Zeit, Blitz
[aʊ]	Haus	[tʃ]	deutsch
[ɔɪ]	neu		

1 Rodzajnik (*der Artikel*) – *der Hund, ein Hund, kein Hund*

W języku niemieckim przed rzeczownikami występują rodzajniki – części mowy, które nie mają odpowiednika w języku polskim. Ich głównym zadaniem jest wskazywanie na rodzaj gramatyczny rzeczownika.

Der Hund geht mit mir spazieren. Pies idzie ze mną na spacer.

Rozróżniamy następujące rodzajniki:

- rodzajniki określone: **der Hund, die Katze, das Pferd**;
- rodzajniki nieokreślone: **ein Hund, eine Katze, ein Pferd**;
- rodzajniki przeczące: **kein Hund, keine Katze, kein Pferd**.

Czasem rzeczowniki występują bez rodzajnika: *Hund, Katze, Pferd*.

Rodzajniki są zgodne z rzeczownikami pod względem rodzaju, liczby i przypadku:

	Der Hund	Der Katze	Das Pferd
rodzaj	<i>ist schon alt.</i> Pies	<i>schmecken Mäuse.</i> Kotu	<i>frisst Gras.</i> Koń
liczba	jest już stary. męski	smakują myszy. żeński	żre trawę. nijaki
przypadek	pojedyncza mianownik	pojedyncza celownik	pojedyncza mianownik

→ rozdział 2 Rzeczownik

1.1 Rodzajnik określony (*der Definitartikel*) – *der Hund, die Katze, das Pferd*

Rodzajnik ten nazywa się określonym, ponieważ oznacza on konkretną lub znane już rozmówcom osoby albo przedmioty.

*Das ist **der** Hund vom Nachbarn.* To jest pies sąsiada.

***Die** Katze von nebenan kommt auch immer zu uns.* Kot z sąsiedztwa także zawsze do nas przychodzi.

*Und **das** Pferd gehört den Kindern.* A koń należy do dzieci.

der Hund

die Katze

das Pferd

Formy rodzajnika określonego:

	liczba pojedyncza			liczba mnoga
	rodzaj męski	rodzaj nijaki	rodzaj żeński	
mianownik	<i>der Hund</i>	<i>das Pferd</i>	<i>die Katze</i>	<i>die Tiere</i>
biernik	<i>den Hund</i>	<i>das Pferd</i>	<i>die Katze</i>	<i>die Tiere</i>
celownik	<i>dem Hund</i>	<i>dem Pferd</i>	<i>der Katze</i>	<i>den Tieren</i>
dopełniacz	<i>des Hundes</i>	<i>des Pferdes</i>	<i>der Katze</i>	<i>der Tiere</i>

1.2 Połączenie przyimka i rodzajnika określonego (*Verbindung von Präposition und Definitartikel*) – am Abend

Rodzajnik określony może łączyć się z niektórymi przyimkami
→ rozdział 8.2.

Najczęściej występujące połączenia:

	złożenie z	
am	<i>an + dem</i>	Am Montag gehen wir tanzen. W poniedziałek idziemy na tańce.
ans	<i>an + das</i>	Wir wollen ans Ufer schwimmen. Chcemy płynąć do brzegu.
aufs	<i>auf + das</i>	Die Katze ist aufs Dach geklettert. Kot wdrapał się na dach.
beim	<i>bei + dem</i>	Wir müssen pünktlich beim Arzt sein. Musimy być punktualnie u lekarza.
im	<i>in + dem</i>	Im Garten blühen jetzt Veilchen. W ogrodzie kwitną teraz fiołki.
ins	<i>in + das</i>	Wir wollen ins Kino. Chcemy (pójść) do kina.
vom	<i>von + dem</i>	Vom Fenster aus sehe ich die Kinder. Z okna widzę dzieci.
zum	<i>zu + dem</i>	Zum Hafen ist es nicht weit. Do portu nie jest daleko.
zur	<i>zu + der</i>	Er geht nicht gern zur Schule. On nie chodzi chętnie do szkoły.

1.3 Rodzajnik nieokreślony (*der Indefinitartikel*) – *ein Hund, eine Katze, ein Pferd*

Rodzajnik ten nazywa się nieokreślonym, ponieważ oznacza on osoby lub przedmioty bliżej nieznanie rozmówcom, w wypowiedzi wymieniane po raz pierwszy.

*Gestern habe ich **einen** Hund gesehen.* Wczoraj widziałem psa.
*Das wird heute **ein** schöner Tag.* Dzisiaj będzie piękny dzień.

Formy rodzajnika nieokreślonego:

	liczba pojedyncza			liczba mnoga
	rodzaj męski	rodzaj nijaki	rodzaj żeński	
mianownik	<i>ein Hund</i>	<i>ein Pferd</i>	<i>eine Katze</i>	—
biernik	<i>einen Hund</i>	<i>ein Pferd</i>	<i>eine Katze</i>	—
celownik	<i>einem Hund</i>	<i>einem Pferd</i>	<i>einer Katze</i>	—
dopełniacz	<i>eines Hundes</i>	<i>eines Pferdes</i>	<i>einer Katze</i>	—

Rodzajnik nieokreślony nie tworzy form w liczbie mnogiej.

1.4 Rodzajnik przeczący (*der Negationsartikel*) – *kein Hund, keine Katze, kein Pferd*

Rodzajnikiem **kein** możemy wyrazić **przeczenie**.

*Ich habe **keinen** Hund, **keine** Katze und **kein** Pferd. Ich habe nur einen Goldfisch.* Nie mam psa, kota i konia. Mam tylko złotą rybkę.

Kein stanowi negację rzeczowników:

- z rodzajnikiem nieokreślonym
  - Sie ist eine gute Schauspielerin.*
Ona jest dobrą aktorką.
  - Sie ist **keine** gute Schauspielerin.*
Ona nie jest dobrą aktorką.
- bez rodzajnika
  - Sie ist Schauspielerin.*
Ona jest aktorką.
  - Sie ist **keine** Schauspielerin.*
Ona nie jest (żadną) aktorką.

Formy rodzajnika przeczącego

	liczba pojedyncza			liczba mnoga
	rodzaj męski	rodzaj nijaki	rodzaj żeński	
mianownik	<i>kein Hund</i>	<i>kein Pferd</i>	<i>keine Katze</i>	<i>keine Tiere</i>
biernik	<i>keinen Hund</i>	<i>kein Pferd</i>	<i>keine Katze</i>	<i>keine Tiere</i>
celownik	<i>keinem Hund</i>	<i>keinem Pferd</i>	<i>keiner Katze</i>	<i>keinen Tieren</i>
dopełniacz	<i>keines Hundes</i>	<i>keines Pferdes</i>	<i>keiner Katze</i>	<i>keiner Tiere</i>

W liczbie pojedynczej formy rodzajnika przeczącego odpowiadają formom rodzajnika nieokreślonego.

Jednak w przeciwieństwie do *ein* rodzajnik *kein* ma formy liczby mnogiej.

1.5 Przeczenie *nicht* przy rzeczownikach z rodzajnikiem określonym (*die Negation mit „nicht“ bei Substantiven mit Definitartikel*)

Jeżeli przed rzeczownikiem znajduje się rodzajnik określony, przy zaprzeczaniu używamy przeczenia *nicht*. Staviamy je wtedy przed rodzajnikiem określonym.

Das ist die Schauspielerin, zu der die Rolle der Julia passt.

To jest (ta) aktorka, do której pasuje rola Julii.

Das ist nicht die Schauspielerin, zu der die Rolle der Julia passt.

To nie jest aktorka, do której pasuje rola Julii.

1.6 Użycie rodzajnika (*der Gebrauch der Artikel*) – *ein Hund* czy *der Hund*?

Rodzajnik nieokreślony stosujemy

– gdy chodzi o **nową** rzecz:
Kaufe morgen bitte ein Brot.
Kup, proszę, jutro chleb.

– gdy chodzi o **nową** osobę:
Ich habe eine Frau gesehen.
Widziałem (jakaś, pewną) kobietę.

– gdy **nie** chodzi o żadną **konkretną** rzecz:
Gib mir bitte ein Glas.
Podaj mi proszę szklankę.
(obojętnie jaką szklankę)

Rodzajnik określony stosujemy

– gdy rzecz ta jest już **znana**:
Soll das Brot frisch sein?

Czy (ten) chleb powinien być świeży?

– gdy osoba ta jest już **znana**:
Die Frau hatte grüne Haare.
(Ta) Kobieta miała zielone włosy.

– gdy chodzi o **specyficzną rzecz**:
Gib mir bitte das Glas.
Daj mi proszę tę szklankę.

– przy **szczególnych cechach** rzeczy niepoliczalnych:
Das ist aber ein schönes Wasser.
Ależ to jest piękna woda.

– przy **rzeczownikach abstrakcyjnych**:
Das war eine große Freude.

To była wielka radość.

– przy **szczególnych** niepoliczalnych **rzeczach**:
Das ist das klare Ostseewasser.
To jest (ta) przejrzysta woda Morza Bałtyckiego.

– przy **rzeczownikach abstrakcyjnych**:
Das war die größte Freude seines Lebens.

To była największa radość jego życia.

Rodzajniki w połączeniu z *sein* i *werden*:

Rodzajnik nieokreślony stosujemy

– gdy chodzi o **szczególną cechę**:
– przy określaniu zawodu
Er ist ein guter Schauspieler.
On jest dobrym aktorem.

– przy określaniu pozycji społecznej
Er ist ein kluger König.
On jest mądrym królem.

Rodzajnik określony stosujemy

– gdy chodzi o **szczególną osobę**:
– przy określaniu zawodu
Er ist der Schauspieler, der den Romeo gespielt hat.
To jest (ten) aktor, który grał Romea.

– przy określaniu pozycji społecznej
Es ist der Sonnenkönig.
To jest Król Słońce.

Rodzajnik określony występuje poza tym przy pojęciach, które są niepowtarzalne. Są to:

- nazwy geograficzne:
- nazwy państw rodzaju żeńskiego:
- nazwy państw w liczbie mnogiej:
- wszystkie nazwy krain geograficznych rodzaju żeńskiego i męskiego:
- nazwy znanych budowli:
- nazwy instytucji:
- nazwy osobistości:
- imiona w języku potocznym (mówionym)
- abstrakcyjne nazwy własne (epoki, wydarzenia historyczne)

die Alpen, der Bodensee, der Rhein
die Türkei, die Schweiz,
die Bundesrepublik Deutschland
die USA, die Philippinen
die Lüneburger Heide,
der Schwarzwald
das Brandenburger Tor,
der Eiffelturm
das Arbeitsamt, das Rathaus
der Papst, die Queen
Der Markus ist aber dick
geworden.
der Expressionismus,
die Novemberrevolution

1. 7 Opuszczanie rodzajnika (*ohne Artikel*)

Rodzajnika nie używamy w ogólnych wypowiedziach:

- na temat osób *Hans und Franz essen Eis.*
Hans i Franz jedzą lody.
- w bezpośrednich zwrotach do osób *Guten Tag, Herr Becker!*
Dzień dobry, panie Becker
- przy nazwach zawodów *Er ist Schauspieler.*
On jest aktorem.
- przy nazwach narodowości *Ich bin Deutscher, du bist Franzose.*
Ja jestem Niemcem, ty jesteś Francuzem.
- przy określeniach dotyczących wyznania *Sie ist Jüdin und er ist Moslem.*
Ona jest żydówką, a on muzułmaninem.

Rodzajnika nie używamy zasadniczo:

- przy nazwach rzeczy niepoliczalnych *Geh doch bitte Mehl kaufen.*
Idźże, proszę, kupić mąkę.
- przy rzeczownikach abstrakcyjnych *Ich habe Schmerzen.*
Mam bóle.
- przy nazwach kontynentów *Europa ist weit von Asien entfernt.*
Europa leży daleko od Azji.
- przy nazwach krajów *Er kommt aus Schweden.*
On pochodzi ze Szwecji.
→ wyjątki rozdział 1.6
- przy nazwach miast *In Stockholm ist im Sommer viel los.*
W Sztokholmie latem wiele się dzieje.
- w nagłówkach *Panik im Tokio-Express*
Panika w ekspresie tokijskim
- w tytułach książek *„Krieg und Frieden“, „Harry Potter“*
„Wojna i pokój“, „Harry Potter“
- przy wycieniach *Zu verkaufen: Kleines Haus mit 2 Zimmern, Küche und Bad.*
Na sprzedaż: mały dom z 2 pokojami, kuchnią i łazienką.
- w stałych połączeniach rzeczownika z czasownikiem *Wäsche waschen ist heute kein Problem mehr.*
Pranie nie jest już dzisiaj problemem.
- przy rzeczownikach z przyimkiem *Ich möchte, dass er mich endlich in Ruhe lässt!*
Chcę, żeby wreszcie zostawił mnie w spokoju.

Ćwiczenia

1.1 – 1.2 Rodzajnik określony

I. Określ rodzaj, przypadek i liczbę, które wskazuje rodzajnik określony wyróżnionych rzeczowników:

1. Das ist **der Hund** von Elisabeth. ....
2. Hier schlafen **die Eltern**. ....
3. Wo ist der Vater **des Kindes**? .....
4. Gib **dem Pferd** etwas Hafer. ....
5. Wir packen **den Koffer** und fahren. ....
6. Wer hat **die Brille** von Thomas gesehen? .....
7. Jetzt zeige ich Ihnen **das Stadtzentrum**. ....
8. In **dem Kochbuch** findest du gute Kochrezepte. ....
9. **Die größten** Hits sind auf der CD. ....
10. Die Journalistin macht ein Interview mit **den Politikern**. ....

II. Uzupełnij w poniższych zdaniach pasujące połączenia rodzajnika określonego z przyimkiem:

am, beim, im, ins, zum, zur

1. Heute Abend gehen wir ..... Kino.
2. Ich muss ..... Arzt.
3. Stefan ist auch ..... Arzt.
4. Er geht nicht ..... Arbeit.
5. .... Wochenende planen wir eine Radtour.
6. Wo bist du? – ..... Garten.

1.3 – 1.4 Rodzajnik nieokreślony i rodzajnik przeczący

I. Uzupełnij zdania, wpisując rodzajnik nieokreślony **ein** lub przeczący **kein** w odpowiednim przypadku:

1. Sven ist ..... guter Informatiker, aber Lukas ist ..... guter Informatiker.
2. Hast du Bonbons für mich? – Nein, ich habe ..... Bonbons mehr.
3. Mein alter VW hatte ..... guten Motor, der neue hat aber ..... guten Motor.
4. Wie findest du das neuste Buch von Dan Brown? – Nicht besonders, das war ..... interessantes Buch.

5. Ich hatte schon viele Hunde, aber mit ..... Hund war ich so zufrieden, wie mit Bello.
6. Gehst mit ins Kino? – Nein, ich habe ..... Zeit und ..... Lust!
7. Ich brauche ..... Tasse. – Ich habe leider ..... Tasse, sondern ..... Becher.
8. Kannst du mir ..... Kuli leihen? – Ja, bitte.
9. Hast du ..... Zigarette für mich? – Nein, ich habe ..... mehr.
10. Mit ..... Verkehrsmitteln reist du so sicher, wie mit der Bahn und Flugzeug.

1.6 Użycie rodzajnika

I. Uzupełnij rodzajniki:

1. Wir haben gestern ..... Mann gesehen. Er war ..... Politiker ähnlich. (einen / einem * den / dem)
2. Das war ..... große Freude euch zu sehen. (eine * die)
3. Es ist ..... höchste Zeit, sich auf den Weg zu machen. (eine * die)
4. Kind! Wo hast du ..... Kleingeld? – Ich habe alles ..... Bettler gegeben. (ein / dem * das / einem)
5. Soll ich das mit ..... Messer schneiden? – Schneide lieber mit ..... Schere, ... Messer ist unbequem. (einem / einer / das * dem / die / ein)

II. Uzupełnij rodzajniki:

1. .... Ministerpräsident hält heute eine Pressenkonferenz.
2. In Berlin kannst du ..... Brandenburgertor sehen, in Paris ..... Eiffelturm und in Krakau gibt es ..... Wawelschloss.
3. Die höchsten Gipfel in Europa können wir in ..... Alpen besteigen.
4. In der Malerei fasziniert viele Menschen ..... Expressionismus.
5. Wo verbringt ihr euren Urlaub? – Wahrscheinlich fahren wir wieder an ..... Ostsee.

1.7 Opuszczanie rodzajnika

I. Z rodzajnikiem czy bez? Tam, gdzie to konieczne, wstaw brakujące rodzajniki:

1. Woher kommt ihr? – Robby ist ..... Engländer und Jean ist ..... Franzose. Ich bin ..... Polin.

2. Was ist los mit dir? – Ich habe ..... Kopfschmerzen.
3. Wie ist ..... Datum heute? – Heute ist ..... 3. März.
4. Wie machst du ..... Cocktail? – Ich gebe ..... Milch,
..... Bananen und ..... Zucker.
5. Er ist so nervös. Lass ihn heute in ..... Ruhe.
6. Liebe Kinder, habt ihr ..... Lust auf Eis?
7. Herr Neumann, was sind Sie von Beruf ? – Ich bin .....
Bankkaufmann.
8. Isst du Pommes frites lieber mit ..... Ketchup oder .....
Mayonnaise?
9. Wo wohnst du jetzt? – In ..... kleinen Häuschen aus .....
Holz.
10. Wie passt dir ..... Hose? – ..... ist mir zu eng.

2 Rzeczownik (*das Substantiv/ Nomen*) – *der Fußball, die Mannschaft, das Tor*

W przeciwieństwie do języka polskiego w języku niemieckim wszystkie rzeczowniki pisze się wielką literą – łatwo je dzięki temu rozpoznać w tekście.

Inne ważne cechy rzeczownika

1. rodzaj

rodzaj męski:	<i>der Löffel</i>
rodzaj żeński:	<i>die Gabel</i>
rodzaj nijaki:	<i>das Messer</i>

Ponieważ rodzaj rzeczownika rzadko możemy określić na podstawie jego formy lub znaczenia, dlatego ucząc się nowego rzeczownika, należy także zapamiętać jego rodzajnik.

2. liczba

liczba pojedyncza:	<i>ein Exemplar</i>	– <i>der Topf</i>
liczba mnoga:	– – –	– <i>die Töpfe</i>

3. przypadek

mianownik	<i>der Tee</i>
biernik	<i>den Tee</i>
celownik	<i>dem Tee</i>
dopełniacz	<i>des Tees</i>

Der Tee schmeckt. Den Tee mag ich nicht.

Herbata ma dobry smak. Tej herbaty nie lubię.

Przed rzeczownikami mogą znajdować się różne słowa towarzyszące, które je określają. Są to:

- **rodzajniki określone i nieokreślone** *das Haus, ein Haus*
→ rozdział 1.1 i 1.3
- **inne słowa w funkcji rodzajnika** *jeder Mensch, diese Frau, dein Haus*
→ rozdział 3
- **przymiotniki** *Das ist ein schöner Herbst.*
→ rozdział 4
To jest piękna jesień.

- **liczebniki**
→ rozdział 5

Es wiegt hundert Gramm.

To waży sto gramów.

- **imiestwowy**
→ rozdział 6.6

Er hat ein gebrauchtes Fahrrad.

On ma używany rower.

Za rzeczownikami mogą znajdować się określające je rzeczowniki w dopełniaczu:

Das ist die Geschichte der Romanovs.

To jest historia Romanowów.

Ich kann den Hund unserer Nachbarin nicht leiden.

Nie znoszę psa naszej sąsiadki

Rzeczowniki można zastępować zaimkami → rozdział 3.

2.1 Rodzaj rzeczownika (*das Genus des Substantivs*) – *der Mann, die Frau, das Kind*

W języku niemieckim występują trzy rodzaje gramatyczne, na które wskazują rodzajniki *der, die, das*.

rodzaj męski (<i>Maskulinum</i>)	rodzaj nijaki (<i>Neutrum</i>)	rodzaj żeński (<i>Femininum</i>)
der Vater der Hund der Zucker	das Kind das Futter das Brot	die Mutter die Katze die Wurst

Czasem o rodzaju rzeczownika informuje też jego forma (charakterystyczne końcówki) i znaczenie (np. nazwy osób).

Typowe końcówki, za pomocą których można rozpoznać rodzaj rzeczownika:

Rodzaju żeńskiego są rzeczowniki zakończone na:	
– -e – -in (typowe przy odnoszących się do kobiet nazwach zawodów)	<i>die Katze, die Erde, die Blume</i> <i>die Freundin, die Ärztin, die Läuferin</i>